

Många är de som besökt Hembygdsgården under vårvinterns inledande och stundtals soliga period.

Snöskulpturveckans många alster, företrädesvis skapade av unga förmågor, reser sig som kännetecken över att Hembygdsgården är en omtyckt miljö, att skapa i, eller bara att strosa i, oavsett årstid.

Föreningens kommittéer svarar för ett ovärderligt arbete och det saknas inte idéer.

Trots att en rad underhåll och förbättringar gjorts på föreningens byggnader, har man ambitionen att fortsätta detta arbete samt att utveckla en hemgårdsmiljö i gammal god tradition, men också med en strävan att möta nya, kommande krav.

I sommar har vi också glädjen att få arrangera spelmansstämma, något att lägga på minnet.

Vid årsmötet kommer undertecknad att avgå som ordförande. Naturligtvis kommer jag - om så önskas - att stå till föreningens förfogande i exempelvis vissa programfrågor. I mitt arbete har jag också en naturlig koppling till kommunens samtliga föreningar.

Ströms Hembygdssällskap är en viktig länk i vårt kulturliv - och Ströms Hembygdsgård är en vacker oas som berör oss på ett alldeles särskilt sätt.

Hans-Erik Dahlgren

Ordförande t.o.m. årsmötet 1995.

Hans-Erik Dahlgren avgick som ordförande och avtackades i varma ordalag för gott arbete under tre händelserika år av Sten Sundquist, varefter Gertrud Sundin överräckte en vacker blomsterbukett. Övriga avgående styrelseledamöter, Maj-Kristin Reinemyr, Birgitta Eriksson och Britt Inger Roos liksom närvarande personal avtackades med var sin röd ros. (Ur årsmötesprotokollet).

Ärade medlemmar!

Strömsbladet utkommer härmed med sitt 9:e nummer, också det en läsvärd utgåva, som våra gamla och nya medarbetare tillsammans skapat. Sålunda skriver här Ing-Marie Forsberg om sin arbetsplats på "Telegrafan" för rätt länge sedan, och hennes bidrag ger red. anledning att från er läsare och medlemmar efterlysa minnesbilder av liknande slag, från skoltiden, föreningslivet, idrottsrörelsen, beredskapstiden, arbetslivet m.fl. områden.

Rune Galin i Hötting, som i bl.a. Sollefteå-Bladet letar textmateriel om Tå-sjöbygden, är vänlig nog att skicka oss notiser och artiklar om Ström, när han träffar på sådana. Vi uppskattar hans medhjälp.

I och med artikeln om Laxsjö kyrka avslutar Johan Mattsson sin serie om kontraktets kyrkor, som många med intresse tagit del av. Han deltar f.ö. också med en artikel om gamla Lövn och dess elkraftstation i detta vårnummer. Så har vi alla andra skribenter, ingen nämnd och ingen glömd, men alla värdefulla och alltid välkomna.

På Hembygdsgården blir kommande sommar omväxlande och innehållsrik. Vad sägs om Spelmansstämma och Hemvändardagar! Föreningens programkommitté är verkligen energisk och initiativrik! Men för att programverksamheten (se f.ö. sommarprogrammet på sid. 4) och all övrig verksamhet på gården skall fungera, behövs medhjälpare. Många medlemmar har också under årens lopp ägnat - och ägnar fortfarande - timmar, dagar och veckor åt föreningen och dess arbete - framför allt sommartid, då så många goda krafter behövs. Förhoppningen är därför, att ni alla "gamla" medarbetare fortsätter att hjälpa till, och att flera tillkommer. Du som ännu inte blivit kallad, tag kontakt med kansliet och meddela, att Du är beredd att ställa Dina krafter till förfogande - redan sommaren 1995.

En skön sommar tillönskas er alla.

Redaktionen.

*Skimrande minnen från förr i tiden
glimtar ifrån hembygd i barn- och ungdomsår
käraste röster talar ur tingen
färgspel som tonklang utur hemtrevna vrår
Var Välkommen! Känn Dig hemma! Rolig är parken
där Hembygdsgården skön vid Vattudalen står.*

*Finns bland höga björkar, timrade stugor
rutiga små fönster och spänbelagda tak
vävstolen dunkar vid sprakande brasan
vinden över tunet för doft av tunnbrödsbak
Gå en runda! Njut av dagen! Fri ifrån stressen
får tankarna frihet i en mys-sakta mah.*

Ingrid Lejdstrand.

FRÅN ÅRSMÖTET 6/4 1995.

Styrelse och kommittéer.

Ordförande:	Styrelsen utser inom sig.
Kassör:	Urban Olofsson
Sekreterare:	Mats Eriksson
Övr. Ledamöter:	Pia Backman, Verner Hammar, Jöns Erik Jönsson, Rickard Roos, Gertrud Sundin, Rolf Waldemarsson.
Suppleanter:	Gunnel Backlund, Gösta Nilsson, Reinhold Näsberg och Ylva Sjödin.
Byggnadskom.:	Sigvard Mårtensson (samk.), Gunnar Johansson, Jöns-Erik Jönsson, Gösta Nilsson och Rickard Roos.
Programkom.:	Gunvor Göransson (samk.), Hans-Erik Dahlgren, Mats Eriksson, Enar Jonasson, Marit Sundqvist och Rolf Waldemarsson.
Skriftkom.:	Sten Sundquist (samk.), Sam Engman och Hedvig Eriksson.
Lotterikom.:	Ruth Svensson (samk.), Lucia Nilsson, Sigrid Persson och Karin Schöön.
Tillsynskom.:	Ulla-Britt Jönsson (samk.), Inez Ejemar och Runa Strid.
Revisorer:	Kurt Blomgren (samk.), Nils-Olof Mårtensson och suppl. Sven Johan Jönsson.
Valberedning:	Carl Olof Edlund (samk.), Anna Greta Hansson och Ingrid Åkerman.
Byombud:	Bonåset: Birger Edelsvärd, Bredkålen: Johan Olof Johansson, Gårdnäs: Gertrud Blomberg, HILLSAND: Kurt Sandberg, Lövberga: Ebba Bjurström, Renålandet: Maj Liz Zakrisson, Risselås: Ylva Sjödin, Stamsle: Märta Bergström, Strand: Gertrud Sundin, Södra Öhn: Inger Svanberg, Tullingsås: Helvig Näslund, Vågdalen: Gösta Thulin, Älghallen: Inger Welumstein, Åspnäs: Britta Espmark, Öhn: Rolf Rubensson, Öjarn: Elsa Wedin.

Mottagare av föreningens hedersdiplom 1995: Karin Nyberg, Maj-Lis Zakrisson och John Westerlund.

Byggplaner på HG: En bakstuga, ritad och kostnadsberäknad av Sigvard Mårtensson, kommer med det snaraste att uppföras på planen bakom Storlogen. Eldningsförbud råder i hittillsvarande bakstugan/sockenskrivarstugan. Så småningom skall ett torpställe, torpstuga samt ladugård och härbre, växa upp på området bakom Tekniska Magasinet, där kommunarkitekten skall planera för föreningens kommande utbyggnadsbehov.

Strömsfilmen/kommunfilmen från 1950-1951. Sten Sundquist redogjorde för filmens tillstånd, som nu är synnerligen dåligt efter många års slitage. Förslag antogs, att HF hos kommunen och enskilda företag och personer ansöka om bidrag till filmens renovering. Besluts även att låta framställa en videokopia av filmen. Den sammanlagda kostnaden beräknas bli 23-27000:- kronor.

HEMVÄNDARDAGAR 15/7 - 23/7

Första hemvändardagen, 15/7, är vår HEMBYGDS DAG, som inledes i kyrkan, varefter deltagarna, många i hembygdsdräkt, tågar ner till Hembygdsgården, där sångare, musikanter, folkdansare m.fl. medverkar i ett scenprogram.

Slöjd av skilda slag pågår i stugorna. SERVERING.
Älghorns- och jaktutställning.

Angående övriga hemvändardagar, se sommarprogrammet sid. 4.

V Ä L K O M N A !

BALANSRÄKNING PER 1994-12-31

Tillgångar:

Kassa, bank, postgiro	278.974.92
Gamlins fond	13.108.00
Medlemskonto OK	294.60
Interimsfordringar	5.930.00
Upplupna lönebidrag	19.817.00
Boklager	20.000.00
Samlingar	25.000.00
Omsättningstillgångar	363.124.52
Inventarier	26.200.00
Svaningen	8.000.00
Fastigheter	160.500.00
Summa tillgångar	557.824.52

Skulder och eget kapital:

Kortfristiga skulder	91.595.30
Långfristiga "-"	12.888.94
Eget kapital	362.212.34
Årets resultat	91.127.94
Summa skulder och eget kapital	557.824.52

RESULTATRAPPORT PER 1994-12-31

Intäkter:

Försäljning	125.735.00
Lotterier	19.948.00
Slöjdmässa	34.047.95
Entréavgifter	60.509.50
Medlemsavgifter	39.880.00
Hysesintäkter	60.950.00
Minnesfond och gåvor	19.624.00
Bidrag, kommunala och övr.	35.480.00
Bidrag ALU	20.000.00
Summa rörelseintäkter	416.174.45
Ränteintäkter	2.432.92
Lönebidrag	197.818.00
Summa intäkter	616.425.37

Kostnader:

Varuinköp	3.823.00
Strömsboken	134.750.00
Artister	5.663.00
Förbr. mtrl och förbr. in.	32.543.50
Kontor, tele, reklam, förs.	37.389.00
Rep. och underhåll	29.343.00
Övr. lokalkostnader	4.499.00
El och olja	42.010.00
Övr. tjänster och kostn.	2.514.00
	292.534.50
Räntekostnader	871.93
Löner, sociala avgifter och övr. personalkostn.	231.891.00
Summa kostnader	525.297.43
Årets överskott	91.127.94

SOMMARAKTIVITETER PÅ HEMBYGDSGÅRDEN (med rätt till ändringar).

20/5	Kafé Tomten öppnar. Kulturdag med PRO.
26 - 27/5	Köpmannamarknad
23/6	Midsommarafon med lekar och dans kring lövad stång.
24/6	Midsommardagens friluftsgudstjänst kl. 11.00
1/7	Spelmannsstämman. Tipsrundor.
2/7	Spelmannsstämman.
3/7	Slöjdmässan öppnar.
5/7 t.v.	Fotoutställning.
9/7	Motionsdans 19.00 - 21.00.
15/7 t.v.	Utställning om Yngve Gamlin.
15/7	Hembyggsdag. Hemvändardagar börjar (Se annons inne i bladet sid. 3)
15/7	Ålghornsutställning
16/7	Ströms Sportfiskeklubb.
	Motionsdans 19.00 - 21.00
17/7	Loppmarknad. Lunchmusik 12.00 - 13.00.
18/7	Loppmarknad. " " " "
19/7	Internationell dag (mat).
21 - 22/7	Tävling i Ykkastning
20 - 23/7	Dundermarknad
30/7	Motionsdans 19.00 - 21.00.
6/8	Pensionärs- och handikappföreningar med eget program.

Hänt och händer på HG.

Den tredje snöskulpturveckan sedan starten 1993 var förlagd till vk 9, 27/2-3/3. Förutom eget skapande kunde våra små och stora ungdomar ägna sig åt att klättra på den elefantstora snögrisen vid entrén och åka i den härliga rutschkanan, uppförda av veckans ledare, slöjdlärares Lennart Jansson & Son, eller titta in i den rymliga snöigloon, där Monika Karlsson och Harriet Englund någon timme varje dag satt och berättade spännande sagor och historier.

Katalogiseringen av föremålssamlingarna fortsätter, men de ALU-anställda, som utför arbetet, växlar. Just nu är det Viola Strömberg och Mary Nilsson som är fullt sysselsatta med den stora och angelägna uppgiften.

Årsskriften. Sedan årsskiftet är Margareta Andersson anställd på föreningens kansli, där hennes huvudsakliga uppgift är att av förelagt textmateriel ur LT och ÖP datorisera manuskriptet till 1996 års Strömsbok. Skriften, som speglar året 1937, skall finnas att köpa senast vid månadsskiftet nov/dec.

Guidning. Inför sommarens visning av gårdens stugor och föremål finns säkerligen många goda kunskaper i behåll från förra vårens guidkurs. Denna, tillkommen på initiativ av styrelsens Mats Eriksson, inleddes den 5 juni i vår Storstuga, där antikvarien vid Upplands museum, Elisabeth Svalin, inför c:a 30 hembygdsföreningsfunktionärer från hela kommunen undervisade om visningens syfte och guiders uppträdande. I vår förening följdes sedan kursen upp den 16 och 22 juni med genomgång av gårdens stugor och deras inventarier och samlingar för utbyte och inhämtande av kunskap om föremålens användning och historia, vetande som sedan kan spridas vidare mellan våra många medarbetare. I arrangemanget den 5 juni medverkade även Heimbygda.

EN MYSKO LUKT/DOFT. INTE PRECIS 4711!

En god vän har för mig berättat om en s.k. finare familj, som kom gående förbi huset där hon bodde. Gårdens kreatur gick i en beteshage intill vägen. Sällskapet i fråga stannade och tittade på djuren. Getter är ju, som vi vet, nyfikna av sig, så bocken kom fram och blev omklappad av damen i sällskapet. Hon varnades av husets fru, att bocken luktade illa. Men bocken blev ändå föremål för hennes beundran och blev varmt omklappad. Hon luktade sedan på sina händer och utbrast: "Vilken härlig doft!" Händerna strök hon av på sina kläder.

Märta Bergström, Stamsele.

Smaken är som baken,
men att rocken
luktar bocken
är ju huvudsaken!

YNGVE GAMLIN (1926 - 1995) TILL AMINNELSE.

Om Yngve Gamlins betydelse och storhet som underhållare och konstnär behöver inte vi orda. Andra har kunnigt och initierat berättat därom. Vi vill endast påminna om att Yngve var ständig medlem i vår förening sedan många år tillbaka, och att han så sent som för fem år sedan skänkte HF ett 30-tal karikatyrteckningar, som han gjorde av sina lärare och klasskamrater vid realskolan här i Strömsund i början av 1940-talet.

När han tillbringade somrarna på sitt sommarställe ute på Öhn, ställde han stundom upp med idéer och programinslag för föreningen. Ett uppskattat och ekonomiskt givande sådant utspelade sig vid en s.k. Jamtlikväll under Gunnar Granströms ledning på HG. På scenen bredde han då ut ett stort, vitt lakan, och med sin egenhändigt specialutrustade trampcykel cyklade han sedan omkring på lakanet, medan det från på cykeln fastmonterade plåtdunkar droppade svart, röd och gul oljefärg ner på däck, som på lakanet formade ett mycket brokigt och oregelbundet mönster. När färgen torkat, delades tygskynket upp i lämpligt stora bitar, som Yngve signerade, varefter "verken" utropades bland publiken och fick en strykande åtgång. Behållningen blev god och fonderades för "Gamlins fontän", en plaskdamm på HG för de allra yngsta besökarna. Tyvärr har fontänidén ännu inte förverkligats.

Detta egenartade konstskapande var ett typiskt gamlinskt upptåg, bisarrt och underbart, en av Yngves många dråpliga idéer, ett infall som bara han kunde komma på.

Sådan var han, Yngve Gamlin. Vi minns honom med glädje och inte så lite lokalpatriotisk stolthet.

Föreningen äger förutom ovan nämnda karikatyrteckningar också 10 stora collage i svart-vitt. Dessa glasade och inramade Gamlinverk har föreningen helt nyligen som gåva erhållit av f. järnhandlanden Gustav Lundholm. Strömsund, en storslagen gåva, som föreningen tacksamt tagit emot.

Kvartetten BERNOS.
Från vänster:
Bertil Nordfors,
Erik Dahlberg,
Yngve Gamlin och
Bengt Henriksson.
Alla fyra elever
i dåvarande
Ströms samreal-
skola.
Fotot är från 1942.

HÄNDELSE OCH STATISTIK FRÅN GÅNGNA TIDER.

Redaktionen har av Nils Strömgren i Bredgård blivit uppmärksam på Axel Grindes verk "Märkliga händelser i Jämtlands län 1749-1859". Ur boken har vi saxat några "märkliga" tilldragelser, som alla har med Ström att göra och därför bör intressera oss särskilt:

1750. Här uti Ströms sohn fins på några ställen en förgiftig rot, som gemene man kallar spräng-rot och växer uti klärr och sumpiga lokar, så at när creaturen äta densamma dör de strax inom halftimma. Nedantil i bladen och roten nästan som myrsäter eller angelika och måste allmogen med all sorgfällighet med träd och buskar igenfälla och kringkasta sådana ställen där denna förgiftiga örten finnes. Berättas at en wallpiga för lång tid tillbaka dödt af samma rot, när hon där allenast litet tuggat hade.
1762. Smittkoppor gångbar sommartiden.
1765. Mässling i sommar och något in på hösten.
1770. En lappgosse gick med sin fader at taga kött af boskap som björn ihjältagit, och lossade et giller, som war satt för björn, och blef så genom bröstet skuten med det, så at han wart dödde.
1771. En liten gässe föll baklänges i en kokhet humlelags bunke, och brände sig til döds.
1774. Kopporna och Rötfeber grasserade hela året.
1776. Årsväxten detta år härlig.
1779. Den 24 Maji begrofs Lappdrängen Anders Larsson, som wid pass en månad förut drucknade wid Gärdnäset. 24 år gl.
1782. Årsväxten ganska svag och af kjöld skadad.
1783. Årsväxten till godheten härlig, dock ej ymnig.
1785. Årsväxten detta år härlig.
1786. Hetsig feber och bröstsjuka gångbar detta år.
1821. Sadesgrödan omogen och helt och hållet frusen.
1824. En gosse mellan 3 och 5 år uppbränd i en sjudande gryta.
1833. 12 personer hafva legat sjuk i smittkoppor, bland hvilka 2.ne aflidit.
1837. Natten mellan den 11 och 12 October rasade härstädes en förfärlig storm.

Därefter försjönk vi i betraktande av bokens folkmängdssiffror för åren 1751 och 1810, och vi redovisar här nedan siffrorna för de församlingar som närmast berör oss. Författaren har också, som synes, tagit med de ångermanländska församlingar, som fr.o.m. 1974 ingår i Strömsunds stor kommun. Ett fåtal andra församlingar eller socknar har medtagits för jämförelsens skull. (I.u. = ingen uppgift). Uppgifterna om Östersunds folkmängd är från 1790 och 1810. Siffrorna är små med tanke på att Östersund ändå blev stad år 1786. Av statistiken framgår också att Hammerdal ganska överlägset var länets folkrikaste församling 1810, d.v.s. samma år som Jämtland och Härjedalen blev eget län.

Till höger om befolkningstabellerna ser vi antalet hästar, nötkreatur och får i samma socknar år 1810, och det är också intressanta siffror. Hammerdal har utan jämförelse de flesta hästarna och korna, vilket i någon mån hänger samman med att det var länets folkrikaste socken med relativt stora och bördiga jordbruk. Färmängden i Hammerdal och Ström är imponerande. Kvinnorna i dessa socknar måste ha haft mycket arbete med att ta till vara all ull och av den förfärdiga kläder och andra textilier. Tabellsiffrorna för Frostviken och Föllinge gäller för år 1815.

	<u>1751</u>	<u>1810</u>	<u>1810</u>				
			Hästar	Oxar	Kor	Ungdjur	Får
Alanäs	I.u.	185	50	8	190	50	500
Bodum	I.u.	231	57	6	163	43	185
Fjällsjö	299	I.u.	200	64	500	470	900
Frostviken	I.u.	245	50	32	190	62	45
Hammerdal	I.u.	1565	400	80	2080	400	4000
Ström	410	703	130	18	660	200	2000
Tåsjö	I.u.	286	62	10	215	75	370
Föllinge	I.u.	723	200	64	500	470	200
Lit	850	1193	282	5	681	279	1550
Frösö	510	837	135	20	416	160	900
Oviken	879	1194	190	5	820	180	960
Östersund	100	221	-	-	-	-	-
Sveg	965	1021	130	10	1000	300	900

Livet kan endast förstås i efterskott men måste levas i förskott.
(Sören Kierkegaard)

LÖGDBERGS SMEDJA OCH TUMSAXFABRIK I STRÖMSUND.

Våren 1994 skänkte Rune Lögdberg ett antal smidesverktyg till smedjan nere på Hembydsgården. Föremålen hade använts i f.d. Lögdbergs smedja och Tumsaxfabrik vid Lövbergavägen, ett företag som upphörde för drygt 50 år sedan. Samtidigt berättade Rune något om fabriken och dess verksamhet. År 1897 köpte Runes farbror, skogsfaktorn Magnus Lögdberg (1877-1958), en fastighet om 1 1/2 rev² - idag Lövbergavägen 5 - med en gammal smedja på. I denna startade Runes farfar Lars Lögdberg (1851-1923), hitflyttad smed från Vaplan, omkring 1900 det företag, som så småningom blev Tumsaxfabriken. 1908 köpte Lars Lögdberg gården av sonen Magnus, som f.ö. hade två systrar, vilka båda efter giftermål flyttade till U.S.A., och tre bröder, Elias (1879-1965), Alfred (1882-1964) och Axel (1886-1988).

De fyra bröderna stannade alla i Strömsund och blev skickliga yrkesmän och respekterade samhällsmedborgare. Elias, Runes far, övertog så småningom fastigheten och rörelsen, och han lät 1911 uppföra det nuvarande bostadshuset. Virket till detta kom till stor del från gamla skolan. Den revs i början av 1900, sedan man 1896 byggde nya folkskolan, den i dag till oigenkännlighet ombyggda "gula skolan".

Byggnaden med smedjan och tumsaxfabriken revs i mitten av 1950-talet. Fabrikationen upphörde efter hand under krigsåren 1939-1945 framför allt på grund av svårigheten att få köpa smidesstål. Detta gick ju huvudsakligen till vår försvarsindustri dessa år.

Verkstadshuset var en vinkelbyggnad på gårdsplanet framför bostadshuset med flygeln utefter Lövbergavägen. Denna väg var f.ö. ända till 1933-34 endast en mycket enkel kärrväg, som gick till gårdarna på slutningen ovanför samhället, och området i korsningen Lövbergavägen/Lagmansgatan var så vattensjukt och sankt, att man där före lansvägens tillkomst var tvungen att lägga ut stockar och plank för att kunna ta sig över.

Namnet Tumsaxfabriken anger ju verksamhetens huvudsakliga inriktning. För den oinvigde kan meddelas, att med en tumsax eller tumklove mäter man ett träds diameter eller tjocklek. Saxens yttre arm var orörlig, medan den andra armen kunde skjutas fram och tillbaka på ett graderat skaft. Saxarna gjordes i olika storlekar med 12, 18 och 24 tum långa skaft och med armar, som var 6, 9 och 12 tum långa. (1 tum = 2.5 cm.)

Årsproduktionen rörde sig i medeltal om c:a 3000 tumsaxar, och de såldes förutom inom Sverige till Norge, Finland och Canada, d.v.s. till länder med stor trävirkesproduktion.

Smidesfabriken tillverkade också en hel del andra smidesprodukter, bl.a. maskinsdelar till kvarnarna i Talcums täljstensfabrik här i Strömsund samt smiden till alla träskaklar. Smedjan var ju ändå huvudsakligen igång under år, då hästdragna fordon var vanliga i skog och mark och på våra vägar.

Inkomsterna från fabriken var med dagens mått inte särskilt imponerande. Utpriset på den minsta tumsaxen var 1.25 kr, medan de större saxarna betingade ett något högre pris. Visserligen är detta siffror från 1930-talet, då priser var låga och kronans värde högt och stabilt, men, erinrar sig Rune, "nog var det kärt att få verksamheten att gå runt". Hans far, som var den som fick brottas med företagets ekonomi och klara den, liksom många andra denna tid, tack vare alla små bankväxlar, sa emellertid att han trots allt hade god nattsömn, då han i likhet med Axel Oxenstierna på kvällen med kläderna även lade av sig bekymren.

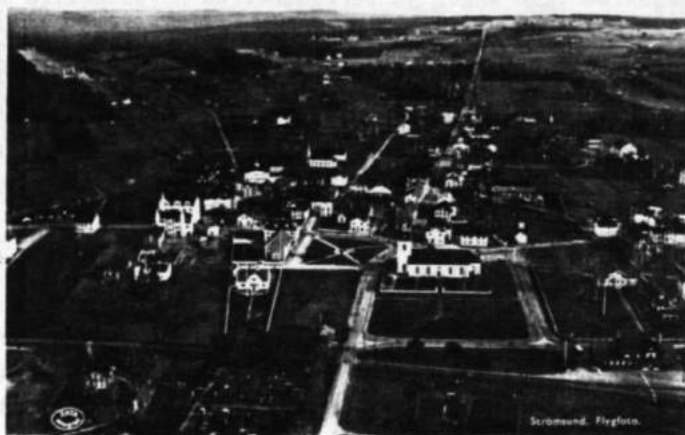
Elias Lögdbergs pojkar, Rune, Arne och i någon mån Sverre, arbetade alla tidvis i fabriken. Det var emellertid Rune som arbetade där mest, dels därför att som den äldste fick han börja tidigast, och dels därför att han stannade kvar i Strömsund, något som de övriga syskonen, det fanns även två systrar, inte gjorde.

När fabriken lade ner verksamheten, övergick Rune till postverket som busschaufför för att så småningom avancera till trafikmästare för postbussarna. Inom parentes kan anföras, att Strömsund på 1930-talet var en av rikets absolut största postdiligens terminaler. Som mest sysselsatte företaget det sista årtiondet under sin tillvaro fem man, och det var förutom Elias och Rune Lögdberg även Olof Zackrisson, John Nygren och Alexius Hamberg. Dessutom tillkom några kortare och längre anställningar.

Lögdbergs smedja och Tumsaxfabrik är ett utmärkt exempel på ett s.k. småföretag, som med noggrann planering och strävsamhet, ofta i ekonomisk motvind, kunde existera i 40-50 år och ge försörjning åt en stor familj samt därutöver sysselsätta några få anställda. Kravet för överlevnad var naturligtvis, att de produkter man levererade var av god kvalitet. Företagsnamnet ovan borgade för att detta krav uppfylldes.

Arne Rosenberg

Strömsund
omkring 1930.

LAXSJÖ FÖRSAMLING OCH DESS KYRKA.

Laxsjö församling hör till Föllinge pastorat och är en liten församling, som omkring år 1990 hade omkring 420 innevånare.

År 1871 begärde byamännen i byarna Laxsjö, Hökvattnet, Almdalen, Tuvattnet och Laxviken att få bilda eget kapellag med egen kyrka i Laxsjö.

Området hörde tidigare till Föllinge församling.

I en skrivelse från 1872, undertecknad av Karl XV, lämnades tillstånd att bygga kyrka och bilda församling.

År 1884 flyttades byarna Vitvattnet och Flykälén till Laxsjö församling.

År 1875 började man bygga kyrkan vid Laxsjön. Kyrkan är av granitsten, som är utsprängd i trakten av Flykälén.

År 1881 hölls den första Gudstjänsten i kyrkan, som då ej var färdigbyggd. Först år 1884 invigdes den, 9 år efter påbörjandet. Den rymmer c:a 500 personer.

Ovanför ingången till kyrkan står: "Uppsatt under Oskar II:s regering 1884".

På vårvintern 1884 anskaffades de två klockorna i tornet. Före 1990 ringdes manuellt av kyrkvaktmästaren.

På stora klockan står följande text: "ÅR 1884 UNDER OSKAR II:s REGERING, DÅ DOCTOR L. LANDGREN VAR BISKOP, JAN ERIKSSON VAR LANDSHÖVDING, N.J: ERIKSSON VAR PASTOR BLEV DENNA KLOCKA PÅ BEKOSTNAD AV FRAMLIDNE HANDLANDEN J. SVENSSON GJUTEN VID N.P. LINDERBERGS METALLFABRIK, SUNDSVALL. KOM LAXSJÖBOR NÄR DU FÖRNIMMER MITT LJUD, TILL HERRENS HELGEDOM ATT LOFVA DIN GUD".

Lilla klockan:

"PÅ BEKOSTNAD AV DET NYBILDADE KAPELLAGET BLEV DENNA KLOCKA ÅR 1884 GJUTEN VID LINDERBERGS METALLFABRIK, SUNDSVALL. NÄR VI GENOM NEJDEN MANA: KOM, SAMLENS DÅ MANGRANT UTI HERRANS HUS FÖR ATT DÄR I ÖDMJUK ANDAKT NALKAS OCH TILLBEDJA VÅR GUD".

För några år sedan installerades elektrisk klockringning. Laxsjö församling har numera ingen pastorsexpedition. Ej heller är någon präst stationerad där. De kyrkliga tjänsterna sköts från Föllinge i dag.

Johan Mattsson.

Källor: Jubileumsskrift, Laxsjö kyrka 100 år av Sonja Andersson.

Egna anteckningar.

MINNEN FRÅN TJUGO ÅR PÅ TELEGRAFEN.

Jag vill gärna berätta om min arbetsplats på "Flata" åren 1944-1964. Det var på "Telegrafén". Min pappa var telefonreparatör, och vi hade lägenhet i huset. Där bodde också telekommissarie Estrid Beén med sin hushållerska Märta Eriksson. Fröken Beén var noga med att jag skulle vara hemma, innan porten låstes för kvällen, kl 20.00 skedde detta. Hade jag inte hunnit hem, blev det uppsträckning dagen efter. Fröken Beén gick i kyrkan varje söndag. När kyrkklockorna slog sitt sista slag för Gudstjänst, steg fröken Beén in genom kyrkporten, en lustig vana hon hade. 5 minuter för sent, och det var hon ensam om.

Det skulle en dag bli brandövning på stationen, alla var kallade, det var från vind till källare. Först skulle väskan med alla stationspapper tas fram och medtagas, och den gamla brandsprutan dammas av. Nere i källaren fanns källargluggar, och det bar sig inte bättre, än att fröken Beén fastnade i en. Vi fnissade men vågade inte skratta högt. Luftskyddsövningar förekom ofta, det var ju under kriget, och mörkläggningsgardinerna blev ganska slitna.

Innan det blev nummeranrop kunde abonnenterna enbart använda sig av t.ex. Grand Hotell, Taxi, Simon Nilssons. En gång när jag svarade, var det en abonnent N.N. som ville komma till Taxi. Jag svarade som vi blivit lärda: "Var god begär nummer". Såna nymodigheter gillade inte denna abonnent. "Koppla mig till Taxi, dj-la pissruska", blev svaret. Han blev kopplad!

Vi yngre telefonister hade stor respekt för de äldre. Vi sa Fru och Fröken. När sedan Du-reformen kom, var det svårt att ändra sig, svårt att säga du till Fröken Strömgren, Lillian Roos, Mia Lässman m.fl.

När man behövde en ny penna, måste man knacka på dörren, men man visste aldrig vilket humör fröken Beén var på; för det mesta gick det bra.

Januari 1964 var det dags för mig och familjen att följa med flyttlasset till Sundsvall och telefonstationen här. Det var med sorg i hjärtat jag tog avsked av mina arbetskamrater. Jag står fortfarande kvar med ena benet på Flata. Det var ett trivsamt jobb och bra arbetskamrater. Jag håller kontakt med de flesta.

Ing-Mari Forsberg.

Till vänster syns gamla
"telegrafén" år 1946.

EN BORTGLÖMD IDROTTSKLUBB.

Under något av de allra sista åren av 1920-talet tog tre strömsundspojkar, Göran Hansson, Torsten Fridell och Sverre Lögdberg, initiativ till bildande av en idrottsklubb, som fick det stolta namnet Örnen. Men bara efter några år ändrades klubbnamnet till SAIK, vilket skall uttydas; Strömsunds Almänna Idrotts Klubb. SAIK:s födelsedatum var den 25 november 1931, ett datum som man inte behöver sväva i tvivelsmål om, då det klart och tydligt finns angett på den vackra emaljerade föreningsnål de företagsamma ungdomarna lät Sporring prägla.

Göran har ömt vårdat sin klubbnål och dess utseende framgår av den enkla teckningen. Sköldens fält är rött och det diagonala bandet vitt med bokstäver i svart. En smal guldfärgad bård omger skölden. Eftersom märket utkom i endast 25 ex. och för hela sextiotre år sedan, bör det vara en verklig raritet på samlarmarknaden. Föreningsdräkten hade samma färger som nålen. Röd tröja med brett vitt band över bröstet och vita byxor. När klubben i mitten av 1930-talet upphörde fick IFK Strömsunds B-lag överta tröjorna, som därefter under många år blev B-lagets stridsmundering.

SAIK var en typisk s.k. kvartersklubb och anslöt i första hand pojkarna på och runt om kopparslagare Reinhold Fridells och tumsaxfabrikör Elias Lögdbergs gårdar. Så långt som till Storgatan sträckte sig inte klubbens rekryteringsområde, ty där fanns en annan pojkgruppering, i vilka bl.a. Gustaf Lundholm Jr spelade en framträdande roll. SAIK värvade däremot medlemmar västerifrån, ända från Egna Hem. Av de två nämnda fastigheterna finns Lögdbergs kvar än i dag och innehas av sonen Rune, medan den fridellska gården jämnades med marken 1967 för att bereda plats åt Simonssons Handelsbod.

Som framgår av klubbnamnet skulle SAIK-arna ägna sig åt all slags idrott, men det blev fri idrott och fotboll som kom att dominera verksamheten. Tränade och tävlade gjorde pojkarna huvudsakligen på ett inte allt för stort markområde bakom Fridells redskapsbod, och det är också idag uppslukat av Handelsboden.

Göran Hansson, känd och väl känd som f.d. innehavare av Strömsunds Cigarraffär och ordförande i IFK Strömsund fr.o.m. 1946 t.o.m. 1950, är en av de få kvarvarande av medlemmarna i den lilla klubben, och ur minnet - några föreningspapper finns inte i behåll - plockar han fram namnen på klubbkamrater: Gösta Palmqvist, Arne Roos, Gunnar Olsson, Kurt Karlström, Harald Jönsson, Stig Tebblin, Eskil Salme, Erik Johansson, Birger Funseth, Einar Olander, Tore Blomberg, Karl Trossdahl och Gunnar "Kork" Wilhelmsen samt tidigare nämnda Torsten Fridell och Sverre Lögdberg. Av dem alla

Återfinns i dag här på Flata bara Göran och Einar.

Det var väl inga märkliga idrottsliga resultat som uppnåddes där på gårdsplanen bakom Fridells uthus, men roligt hade pojkarna tillsammans, när de sammanstrålade efter arbets- eller skoldagens slut. Kunde man sedan höja sitt personliga rekord i t.e.x. höjdhopp på höjdhopsställningen, som snickaren Helmer Strömgren hade tillverkat, så var det naturligtvis ännu roligare.

Så spelades förstas fotboll mot pojk- och juniorlag från byar runt om Strömsund, bl.a. Äspnäs och Rörström. På området för Nya Bredgårdsskolan fanns en gammal hölagda, och den användes som fotbollsplan.

Att ungdomarna själva skulle ordna sin fritidssysselsättning - och det utan kostnader för samhället - var en självklarhet den här tiden. Idrottsklubben Örnen/SAIK var ett av flera exempel på vad man kunde hitta på att göra, och de här ungdomarna var säkert nöjda med sin fritid, att träffas, att diskutera samt mäta sina krafter med varandra och hoppas på att en dag få representera IFK Strömsund i någon tävlingsgren.

Inte minst nöjda var föräldrarna, som visste vad deras pojkar sysslade med. Alla var mer eller mindre nöjda, och det var ju huvudsaken.

Arne Rosenberg.

GETTER FAR OFTA "BOCK I KANTEN".

En lantbrukare i en by någonstans i Jämtland ägde en skock getter, som likt dessa djurs vana, ofta ställde till ofog. Var och hur han än stängde och lagade sina gärdesgårdar, så nog tog getterna sig igenom, hoppandes över, krypandes under - eller så gjorde de helt enkelt nya hål rakt genom den präktiga gärdesgården. Vips var getterna inne på områden som var förbjuden mark. Deras ägare var sedan många år medlem i Frälsningsarmén. En dag när hans getter varit ännu mer odygdiga än vanligt, brast den gode mannens tålamod och han utbrast: "Nä, nå mååst je antingen gjæra borrt gettran håll gå u Frälsningsarmé'a!"

Vår kände och omtyckte Doktor Wikström var för många år sedan på tjänstresa och kom bilandes genom byn Bredkålen, där han mitt på landsvägen mötte en gumma som kom försandes en skock getter. Humorn tog doktorn, som vevade ner bilrutan och sa: "Jaså, är det lärarinnan som är ute med första klass!" Kvickt kom svaret: "Nä, nog täänk je atte då e siste klass'n, för e hennan döm e utstudere döm!"

Nedtecknat av Ingrid Lejdstrand.

ETT HALFT DYGN I STRÖM

Under tågfärden från Hötting berättade en medpassagerare vid passerandet av Stornäsets station att på kronans betydande jordområde där i trakten skulle ett stort antal småbrukslägenheter (omkring ett 20-tal, om jag minns rätt) komma att upplåtas åt intresserade bland ortsbefolkningen. Ström har vuxit till sig betydligt, sedan jag för 36 år sist var där. Och tack vare Vattudalen med dess rika skogsområden, den bördiga jorden och järnvägens tillkomst, kommer nog hela denna ort att stadigt gå framåt. Kyrkbyn, vanligen kallad "Flaten", har nu blivit municipalsamhälle, med omkring 850 innevånare. De gamla kyrkstugorna och kyrkstallarna äro nu försvunna. Men i deras ställe står de trevna samhället med en hel mängd mer eller mindre moderna offentliga och enskilda nya byggnader, bland dem ett nytt tingshus, uppfört i samband med tingslagets flyttning från Hammerdal, sjukstuga, godtemplarlokal, missionshus, baptistkapell och frälsningsarmélokal. Vidare har Strömsund under de gånga 36 åren fått telegraf och telefon, vatten och avloppsledning samt elektrisk belysning, tre bankkontor, två hotell, åtskilliga villabyggnader och många nya hus med handelsbutiker längs stora gatan, bryggeri, badanstalt, gjuteri och mekanisk verkstad, ett gruvdriftbolag, mineralvattenfabrik samt därefter kvarn, såg och hyvleri vid Ulriksfors. Det är ju inte så litet. Och därtill kan ju läggas, att ångbåtarnas antal på Vattudalen ökats med 2 till 3, vartill komma åtskilliga motorbåtar. Vidare må även erinras om den nu i så lovande utveckling stadda, utomordentligt vackra turistleden Ströms Vattudal-Bågede-Gäddede.

Och det är blott en tidsfråga, när denna trafikled kommer att få väsentligt ökad betydelse för både person- och godstrafiken. Där om varsla redan upptäckta malmfyndigheter i Frostviken och Kromtjärn inom norska gränsen. För en ny mellanriksbana mellan Ström och Namsos vid västerhavet är terrängen i dalsänkningarna längst Ströms Vattudal och Frostvikssjöarna samt Namsenälven den tänkbara gynnsammaste. Men norra Jämtland har fått och får väl ännu så länge bida sin tid. Men en gång kommer nog den naturligaste utgångsbanan från Ström till havet till stånd. Och för Strömsund kommer detta att betyda ett nytt utvecklingskede.

Av ledande personlighet från 1870-talets slut voro nu alla med undantag av församlingens åldriga herde borta. Ett nytt släkte har vuxit upp och verkar på skilda områden. Det kändes lite underligt att nu befinna sig som främling bland alla. Men sådan är världens gång. Efter en sista blick på Vattudalen och dess storslagna omgivningar med Håkanfotsfjället långt i fjärran, återstod det blott att vinka farväl till norra Jämtlands pärla, Strömsund, och önska det ökad luft under vingarna.

E.W.

Avskriven ur Sollefteå-Bladet, 20 juli 1915 (nr 83) av Rune Galin, Hötting.

"HUMOR FRÅN NORRLAND".

Gösta Nilsson är ägare till bokverket "Humor från Norrland" från 1961, en kavalkad i ord och bild, sammanställd av Hans Norling. Vi har därur plockat en teckning, gjord av Nils Anders Näslund, som i boken presenteras på följande vis: "Nils Anders Näslund (1915) är jämtlänning, född i Strömsund. 1935 började hans långt ifrån snarfagra men uttrycksfulla gubbar för första gången dyka upp i två svenska tidningar, Svenska dagbladet och Konsumentbladet (nuvarande Vi). Mellan 1938 och 1941 låg Näslund vid Tekniska högskolan i Stockholm och utbildade sig till arkitekt. Naturligtvis fick hans tecknartalanger även breda ut sig i Blandaren. 1949 slutade han så gott som fullständigt att göra byggnadsritningar och blev skämttecknare på heltid. Det finns väl knappast en enda svensk publikation som inte glatt sin läsekrets med åtminstone någon av Näslunds gubbar". Men vem är han nu denne N.A. Näslund? Vilka är hans föräldrar, var bodde han i Ström, hur länge bodde han här o.s.v.??? Efter besök på härvarande pastorsexpedition klarnade bilden av honom något. Vi fick bl.a. veta, att föräldrarna var Elisabet och Anders Olov Näslund, födda 1881 i Näskott resp. 1876 i Skog i Gävleborgs län. De flyttade hit från Bräcke och till Ulriksfors 1912, där fadern fick tjänst som stationskarl vid den nyöppnade Inlandsbanan. Från U-fors flyttade paret med sonen Erik, född 1904, till Lövberga, där Anders Olov Näslund blev t.f. stationsmästare. I början av 1915 återfinns vi familjen i Strömsund, nu boende i stationshuset vid Abborrviken, och där föddes Nils Anders den 28 april 1915. Redan i augusti 1916 flyttar man igen och nu till Långsele. Då N.A. var endast ett år och fyra månader vid flyttningen härifrån, har han naturligtvis inga minnesbilder om och från Strömsund, och ingen här kommer ihåg honom. Men strömsbo är han ju ändå, och om vi träffar på teckningar med signaturen Näslund, kan det ju vara roligt att veta något om tecknaren och därmed glädjas lite extra åt hans gubbar.

Den blev sämre !!

NY BRO VID LÖVÖN, VID GAMLA KRAFTVERKET.

Sommaren 1994 lät Graningeverken bygga ny bro över den s.k. Sägkvisslan eller ibland kallad Kvarnkvislan vid Lövön. Som entreprenör anlätades byggföretaget Skanska.

Bron förbinder fastlandet mot Vågdalen med Lövön, där gamla Lövöns kraftverk ligger, nedlagt sedan 1973, numera kulturbyggnad. Gamla bron, helt i trä, byggdes förmodligen när kraftverket byggdes i början av 1900-talet. Bärande konstruktion var träbockar, upplagda på träbockarna längsgående träbjälkar som bildade upplag för själva brobanan.

Under åren omkring 1940 skedde reparation och ombyggnad av bron, 1955 lades ny slitbana av impregnerat virke. Under början av 1970-talet gjordes nya bärande bockar.

Den nya bron byggdes för att tåla de många och tunga transporter som skall gå över den, när de befintliga dammarna enligt planering skall byggas om med början under 1995.

Den nya bron är helt i betong och byggd i omedelbar närhet av gamla bron, den är dimensionerad liksom broar efter allmänna vägen, den skall tåla samma belastning, ha samma axel och boggietryck.

Älvfåran vid ön kallas sägkvisslan eller kvarnkvislan därför att det legat såväl kvarn som såg i den uppströms om bron.

När sågen och kvarnen byggdes har jag ej lyckats ta reda på, ej heller när den revs.

Anledningen till att Lövöns kraftverk lades ner var dålig lönsamhet, man byggde i stället nya Lövöns kraftverk vid Stamselleviken, där man kunde utnyttja den totala fallhöjden mellan Ströms Vattudal och Storfinnsjön, en fallhöjd på 14 meter; i gamla Lövön var fallhöjden cirka 5 meter.

De tre turbinerna i gamla Lövön kunde när de kördes maximalt släppa igenom 40-45 sek./m³, således gick det mesta av Faxälvens vatten förbi kraftverket; vid Nya Lövön, som har två turbiner, kan man sammanlagt släppa igenom 300 sek./m³. Kraftproduktionen var vid gamla Lövön max. 1,1 megavatt och är i Nya Lövön 36 megavatt. I samband med kraftstationsbygget uppfördes två boningshus innehållande två lägenheter vardera, alltså fyra lägenheter som var avsedda som maskinistbostäder. De husen såldes av Graningeverken åt privatpersoner i samband med nedläggningen av driften vid Gamla Lövön. Ett av husen köptes av maskinisten Hjalmar Elofssons son Alf. Elofsson är nu maskinist vid Nya Lövön, således tredje generation maskinist.

I huset som Hjalmar Elofsson köpte bor nu hans efterlevande fru och dotter.

Lövön är en idyll, inget trafikbrus och inget ljud från de avstannade turbinerna. Sägkvisslan är på grund av den starka strömmen i den öppna åren runt, man kan se strömstaren där dyka efter föda året runt, även om det är 25 grader kallt.

Över kanalen som ledde vattnet till turbinerna har det varit en bro, vars stenlandfästen är kvar; titta vilket stenarbete!

Kanalen är ju full med vatten, omgivningen och kanalen utgör en vacker bild. Tänk på att kanalen är handgrävd, och att transportmedlet för schaktmassorna var skottkärror med järnhjul.

I boken "Två byar, Vågdalen och Storön" av Gösta Thulin finns en del att läsa om Lövön.

Lövöns kraftverk var bland de första i landet, och anläggandet finansierades av en enda person, den då omkring 80 år gamle patron Per Holm från Strömsund.
JOHAN MATTSSON

Foto:

Anita Elofsson.

Källor:

"Två byar" av

Gösta Thulin.

Gräninge kraft.

Ångermanälvens

Vattenregleringsföretag.

Maskinister: Alf

Elofsson. (Han

har växt upp

på Lövön).

Gamla bron från omkring 1905.

Nya bron, byggd 1994.

Trots den stora summan ställde ingen upp frivilligt, därför beslöt stämman om lottdragning. I en hatt lades lika många stickor som stämmodeltagarna. En av stickorna var svart, alltså den som drog denna skulle utföra avrättningen.

Hatten placerades högt upp på ett skåp, som alla skulle passera förbi och ta en sticka. Männen i ålder över 20 år och uppåt fick dra en sticka i tur och ordning. Skälvande i ben och armar drar männen. Den fjärde ger till ett utrop, hans sticka är svart. Han heter Anders Karlsson. Han är kanske den mest olämplige. Han blir så nervös att han skakar som ett asplöv, tar sig åt huvudet och svimmar. Jonas tar vattenskopan i hinken som står i rummet, där de samlats och håller över honom. Yrvaket tittar Anders upp och undrar vad som hänt. Jonas tar helt enkelt av honom stickan och slänger den i hatten, åt Anders håller han upp ett stort glas brännvin.

Vandringen förbi hatten fortsätter, och när tre man är kvar tar Erik den svarta stickan. Han verkar inte nämvärt bekymrad över sitt öde, det var ju både en nit- och vinstlott.

Redan den 13 juni anländer till Nilssons gård länsman Dalgren, hans två betjänter och Rotman. Mördaren har av Kateket Vinge erhållit sakramentet, innan han lämnade fängelset.

Avrättningsplatsen utsågs och fastställdes vid Svartnäset, där en stupstock, ombesörjd av bröderna Nilsson, placerats.

Bilan var snart färdig och kunde beses hos Jöns. Erik var där och provade den på en ditfraktad murken trädstam. Den var väl avvägd och tycktes ha en viss samlad kraft i sig själv. Ynglingen, han var dock 30 år, men av de gamla gubbarna betraktades som sådan, var nu byns hjälte.

Lina hade efter mordet fått inflytta i ett hus hos Jonas, en liten stuga, en s.k. bryggstuga. Jonas Nilssons maka hade ordnat med den saken, hon förstod hur förtvivlat tomt och svårt änkan med de tre barnen hade det nere på udden. Lina fick delta i arbetet på gården och klarade av sin situation tack vare den trygghet och det deltagande, som tillvaron bland andra människor utgjorde.

Förberedelserna var nu klara. Bilan hade provats på lämpligt murkna stocar, och stupstocken låg på sin plats. Borta vid Svartnäset låg en båt i beredskap, den innehöll en kraftig säck, ett spett och en spade.

Länsmannen hade tidigt på morgonen budat om samling hos Jonas Nilsson med önskemålet, att byns alla manfolk skulle infinna sig. Där stod ute på gården ett trettiotal män, gamla gubbar med käpp, många av dem hade lagt in en extra stor snusbuss. Behovet att spotta var därför stort, helt plötsligt svängde någon av dem runt och sköt av en stråle av den bruna saliven bakåt. Spänningen inför det som idag skulle gå av stapeln ökade

säkert deras behov att spotta. Nilsson hade låtit ställa ut en kagge med jäst och destillerad dryck, där var och en kunde styrka sig efter egen önskan. På krumma ben, styrkta av den intagna drycken, syntes nu åldringarna röra sig något smidigare. De yngre och medelålders verkade däremot ta saken mera med en uppsyn, som om det gällde vilket byslagsmål som helst. Erik var inne och hörde liksom till gruppen "honoratiores", verkställaren av de höga myndigheternas beslut. Länsmannen höll med honom och de som skulle vara hans medhjälpare en genomgång inför "finale epilogium" på näset. Med Länsmannens tillstånd fick Rotman en rejäl måltid och därtill ett stop med samma innehåll, som åskådarna bedövat sina kittlande nerver med. Inför en av Dalgrens betjänter åt han med god aptit och drack till varje tugga.

Dalgren fick låna ett stort kohorn av Nilsson, i vilket han lät utstöta en lång och brölrande ton. Sjön låg spegelblank, och ljudet gick därför snabbt över den, och ekot rullade tillbaka från berget. Hela sällskapet satte sig nu i rörelse. Först Dalgren, därefter Nilsson, betjänterna och Erik med sin bila på ena axeln. Därefter de yngre männen och sist gubbarna, spattiga men lätt upprymda av brännvinet och spänningen.

För att kunna göra förberedelser inför exekutionen skulle Rotman komma fram något efter de andra. Smeden tillsammans med Hans hade lovat transportera delinkventen i den kärren som Länsmannen hade.

Försommar, allt väcks till liv, knoppar spricker, naturen sjuder av växtkraft. I björkdungarna vid sjöstranden sjunger trädgårdssångarna, och längre upp hörs rödhakar och taltrastar. De tystnar en stund, när processionen på väg till stupstocken vid Svartnäset, drar förbi.

Förtruppen är redan framme, Dalgren kontrollerar både bila och stupstock, pratar förmanande med Erik, som nu är ganska blek men lugn.

Kärren med fången kommer skramlande, och denne får sitta på en bräda som lagts mellan två stenar. Rotman har nu inga handbojor utan endast fotbojor med kedja, som ger honom möjlighet att gå med korta steg.

Bakom honom står Länsmannens båda betjänter. Stupstocken är endast några meter ifrån. Alla åskådarna är samlade gruppvis runt omkring.

Likt vindpinade och krokiga tallstammar, slitna av många års hårt arbete, står gubbarna och bligar. Snustuggandet och spottandet är nu intensivare än någonsin.

Militäriskt ger nu Dalgren de erforderliga befallningarna. Till betjänterna säger han, "för fram delinkventen". Männen tar fången under var sin arm och leder honom fram till stocken, lägger ner honom och trycker med brädan på vilken Rotman satt över hans axlar, för att han skall ligga stilla.

Dalgren har förut repeterat med Erik, som nu går fram och ställer sig i lämplig huggställning. Dalgren slår ner med sin arm som han hållit lyftad.

Lika lugnt och säkert som vid träningen på de murkna stockarna lyfter Erik sin bila upp i luften. Liksom i vrede hugger han till med all sin kraft och styrka. Rotmans arma huvud sprätter långt ifrån stupstocken, han sparkar därefter med båda benen. De närmast stående gubbarna påstod att huvudet lät höra ett skratt, när det skilts från kroppen. Betjänterna intygade även detsamma och senare bekräftade även Erik sammaledes.

Anders, vilken svämmade när han drog den svarta stickan, faller baklänges åter avsvimmad. Denna gång blir han återuppväckt med den fräna drycken ur en av gubbarnas medhavda plunta.

Erik lägger ner bilan och går bort till sina bröder. Betjänarna sköljer av den i sjön och ombesörjer, att Rotman och hans huvud stoppas i den förut nämnda säcken. Kvarlevorna skall enligt planerna nedgrävas på andra sidan sjön, där han för övrigt greps. Därmed bör han inte gå igen och spöka här på platsen för "finale epilogium".

Tillsammans med Länsmannens medhjälpare förs den avrättades kropp till viloplatsen av Eriks bröder Hans och Per.

Sjön är nästan stilla med endast små krusningar på den stora vattenytan. Männen samtalar om den framförvarande sommaren och kommande logdanser, allt för att glömma sitt egentliga ärende. Båten tar iland och en liten backe en bit från stranden anses vara lämplig. Med spettet och spaden är snart en tillräcklig grop grävd. Betjänarna hämtar säcken med det makabra innehållet. Bröderna har lagt granris i gropen, de lägger även sådant överst. Därefter skottas jorden tillbaka, och stora stenar placeras som tyngder ovanpå graven. Även här sjunger fåglarna och från ett kärr intill doftar friskt av olika örtväxter.

Båten ros nu till gårdens båtläggning, och Erik tar hand om bilan. Han tänkte först ta hem den som en slags trofé, dock ångrar han sig och hugger den i en stubbe vid den lilla ängen och lägger ett sjok mossor över.

Jonas bjuder samtliga en omgång ur kaggen uppe vid gården. Vid denna avslutning håller Dalgren ett tacktal till Erik och berömmar honom för hans mod. Samtidigt utbetalar han 20 Rdr kontant till honom. Hans och Per erhåller 10 Rdr att dela på för besväret med kvarlevorna.

Till sist skingras alla åt var sitt håll. Under många år går historierna i byn. Erik var för alltid en man med stor respekt och behandlades därefter. Vid midsommar året därpå gifte sig Erik med den vackra änkan Lina, och de bosatte sig uppe på gården. Huset nere på udden stod därefter tomt.

Ute på isen vid Gambuviken var en kär spelplats för orrarna på våarna. Deras kurrande och väsande ackompanjerades av bäcken som rann ner där. Bäckens ökade i styrka efterhand som snön från de höglänta omgivningarna smälte undan. Men nog var det en och annan som även kunde höra ett skratt bland alla de andra ljuden.

I min ungdom talade vi om mystiken kring Gambuviken. Ännu i denna dag vi-lar samma aningar om oförklarliga ljud från "andra sidan". Vandraren förbi udden en sen vårväll får inte bli överraskad av ett av-lägsset skratt.

Bilan finns fortfarande kvar. Huruvida Jöns Hansson tillverkade flera bi-lor med samma uppgift framgår inte. Troligen var bilen en engångsföreteel-se för hans del.

Ingvar Rislund.

* 20 Rdr i vår valuta 80 kr. således -10 Rdr.=40 kr. Speciedaler = Riksdaler

Upprinnelsen till den nu avslutade berättelsen "Bilan berättar" fick Ing-var Rislund, när han år 1980 hittade den gamla yxan fastvuxen mellan två stora granar på Jakopängen. På andra sidan sjön ligger Gambuviken (Gam-melboviken), som förekommer i en gammal sägen, som berättar om tiden fö-re Digerdöden. I HF:s årsskrift från 1934 berättar Anders Ersson i Bonä-set denna sägen:

"Före Digerdöden fanns det sju bönder i Espnäs. På den tiden brukade folk, som gick norr över skogen, där byarna Renålandet, Kärrnåset m. fl. nu ligga, gå ned till Ströms Vattudal vid Gammelboviken, varefter de "rök-te efter båt", d.v.s. tände upp eld till tecken, att de ville komma ö-ver till Espnäs. Så hände sig en gång, att man i Espnäs såg rök i Gam-melboviken, och en "gammelstorsa" rodde över för att hämta. När hon lan-dat, såg hon ingen människa, men en räfsa och en kvast hoppade i båten och en röst frågade: "Ska ja raka eller sopa?" - "Raka", svarade röst-en.

Till tack för att hon skjutsat Digerdöden över sjön, fick "gammelstor-san" leva. Alla andra i Espnäs "rakades" bort."

EN VÄXLINGSRIK RESEDAG.

Redaktören fil. kand Gustaf Åsbrink, vilken på uppdrag av statsbanorna i dagarna bereser våra trafikleder upplevde i torsdags en växlingsrik dag. Denna omfattade följande skeden:

1. Kl 7 f.m. bilfärd från Vilhelmina till rälstippen å Inlandsbanan med färjning över Ängermanälven.
2. Resa med motordressin från rälstippen till Dorotea, därvid dressinen på ett ställe fick bäras ett stycke av banan, där rälsen var uppriven.
3. Resa med tåg från Dorotea till Strömsund.
4. Promenad genom staden.
5. Ångbåt från Strömsund.
6. Skeppsbrott ("Virgos" grundstötning).
7. Landstigning å en öde strand.
8. Rodd i två timmar i en liten flottningsbåt under regnbyar, samt slutligen;
9. fortsatt färd med motorbåt till Bågaedet, dit ankomsten skedde 12.45 f.m.

Ur Sollefteå-bladet av den 13 juli 1916.

Nedskrivet i Hötting av Rune Galin 7 maj 1994.

VIRGO på väg utför
Sträcken nedanför
Bågade. Omkring 1925.

STRÖMSBOKEN 1995 skildrar tilldragelser

i Ström året 1936 och kostar 95:- kr för medlem.

Tidigare årgångar 40:- kr/ex. Hela serien t.o.m. 1994 600:- kr.

SLÄKTBÖCKERNA, utgivna 1944 - 1972,

om Ströms byar och gårdar, 25:- kr/ex.

FRIVILLIGARBETARE!

Vi hoppas på Din
benägna hjälp
även denna sommar!
SLÖJDMÄSSAN BEHÖVER
också medhjälpare!

LOTTERIET

tar med Tacksamhet
emot alla slag
av gåvor!

LOPPMARKNADEN.

Gräv där Du bor
i källare
och vindskontor!

TAG KONTAKT MED KANSLIET!

Vi önskar låna
FOTOGRAFIER
från 1930-
och 1940-talet!

Paul Sahlins
STRÖMSBONAD
på väv till salu.
550:-
Omtyckt present!

HEMBYGDSFONDEN
vid minnes-
och högtidsdagar.
Postgiro 243-30-3

SMÅSKRIFTER: Tunnbrödsbakning 30:-, Ströms Vattudals utlopp och gamla
Ramselevägen 30:-, Kafé Tomten 25:-, Ström i förvandling 25:- och
Minnesskrift över Hjalmar Strömer 10:-.

KANSLIET är öppet måndag - fredag kl. 08 - 12. SOMMARTID 15/6 - 15/8
är KANSLIET ÖPPET kl. 10 - 14. Telefon: 0670 - 11232.

Det här med pappersinsamling är både på gott och ont. Man blir ju av
med en massa information. (Blandaren).

Det finns saker som man måste vara fackman för att inte förstå.
(Hjalmar Söderberg).

TYVÄRR

har rubriken till sidan 19 bortfallit. Den skall vara:
"BILAN BERÄTTAR", del 2, fortsättning från föreg. nummer.